

Ақийда дарслари (223-дарс) Ийсо алайҳиссаломнинг тушишлари (биринчи мақола)

19:00 / 10.04.2023 5030

Ийсо алайҳиссаломнинг ер юзига қайта тушишлари қиёмат қоим бўлишидан олдин содир бўладиган энг улкан аломатлардан биридир. Бу ҳақда Қуръони Карим оятларида ҳам, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларида ҳам ёрқин далолатлар бор.

هُنَعُ هَلَلَا يَضَرَّهٗ زِيْرُهٗ يَبَا نَع
يَلَصَّ هَلَلَا لُوسَرَّ لَاقَ : لَاقَ

يَدْأُو : مَلَسَ وَ هِيَ لَعُهُ لَلَا
 نَأَنَّ كَشُوَيْلِ هَدِي بِي سَفَن
 أَمَكَّحَ مَيَّرَمُ نُبَا مُكَي فَلَ زَنِي
 ، بِي لَصَلَا رَسُوكَي فِ ، أَطِيسُ قُمْ
 غَضَيِّ وَ ، رِي زَنُخُ لَلُتُ قَيِّ وَ
 يَّتَحُ لَأْمَلَا ضِي فَيِّ وَ ، هَيَّ زَجُ لَا
 نَوُكَّتْ يَّتَحُ ، دَحَا هَلَبُ قَيِّ أَل
 أَيُّ نَدَلَا نِمَ أَرِي خُ هَدِيحُ أَوْلَا هَدِيحُ سَلَا
 : هَرِيْرُهُ وَبَأَلُ لَقُ مُمُث . أَاهِي فِ أَمَو
 مُمُتِي شُ نَا أُوْءَرْقُ أَو أَلْقِيْمَةُ وَ يَوْمَ مَوْتِهِ قَبْلَ يَوْمِ مَنْ إِلَّا أَلْكَتَبِ أَهْلِي مَنْ وَإِنْ يَهُ
 يَزِمُّ رَتَلَا وَ نَأْخِي شَلَا هَاوْر لَلْهُمَّ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ يَكُونُ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

«Жоним қўлида бўлган Зот ила қасамки, албатта, келажакда
 ичингизга Ибн Марям алайҳиссалом одил ҳакам бўлган ҳолда нозил
 бўлур. Сўнг хочни синдирур. Чўчқани ўлдирур. Жизяни бекор қилур.
 Молни кўпайтирур. Ҳаттоки бирор киши уни қабул қилмай қўюр.
 Ҳаттоки битта сажда дунёдан ва ундаги нарсалардан яхши бўлиб
 қолур», дедилар».

Сўнгра Абу Ҳурайра:

«Агар истасангиз, «Ҳеч бир аҳли китоб йўқки, унга ўлимидан олдин иймон келтирмаса. Қиёмат куни эса у уларнинг зиддига гувоҳ бўлур»ни қироат қилинг», деди».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилганлар.

Ийсо алайҳиссалом қиёматга яқин қолганида ерга тушиб, Ислом шариати ила ҳукм юритиб, ҳамма ёқда адолат ўрнатадилар. У кишининг хочни синдиришлари хоч аҳлига қарши бўлиб, уларни йўқ қилишларидир. Чўчқани ўлдиришлари ҳам унга тегишли нарсаларни йўқ қилишларига ишорадир. Жизяни бекор қилишлари эса Исломдан бошқа диндагилардан мусулмонликдан бошқа нарсани, жумладан, жизяни ҳам қабул қилмасликларидир.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу бу маъноларнинг тасдиғи Қуръони Каримда ҳам борлигига ишора қилиб:

«Агар истасангиз, «Ҳеч бир аҳли китоб йўқки, унга ўлимидан олдин иймон келтирмаса. Қиёмат куни эса у уларнинг зиддига гувоҳ бўлур»ни қироат қилинг», деди».

Уламоларимиз бу ояти кариманинг маъносида икки хил фикр айтганлар. Бунга оятдаги «ўлимидан олдин» ибораси сабаб бўлган. Баъзилари, бу ерда Ийсонинг ўлими назарда тутилган, десалар, баъзилари, аҳли китобнинг ўлими назарда тутилган, дейдилар.

Биринчи тоифанинг гапига биноан, оятнинг маъноси бундай: Ийсо алайҳиссалом қиёмат яқинлашганда тушганларида, у кишининг ўлимларидан олдин, аҳли китоблардан ҳеч ким қолмай, у зотга иймон келтиради.

Иккинчи тоифа олимларнинг тафсирларига кўра эса ҳар бир аҳли китоб ўз ўлимидан олдин албатта Ийсо алайҳиссаломга иймон келтиради.

«Ҳеч бир аҳли китоб йўқки, унга ўлимидан олдин иймон келтирмаса».

Яъни ҳар бир яҳудий ҳам ўз ўлимидан олдин, албатта, Ийсо алайҳиссаломга иймон келтиради. Аммо бу фойда бермайдиган иймон бўлади. Шунинг учун ҳам

«Қиёмат куни эса у уларнинг зиддига гувоҳ бўлур».

Яъни Ийсо алайҳиссалом қиёмат куни уларнинг зиддига гувоҳлик берадилар.

Ийсо алайҳиссаломнинг нозил бўлишлари қиёматнинг аломатларидан бири эканлигига Зухруф сурасидаги қуйидаги оятлар ҳам далилдир:

﴿٥٨﴾ حَٰصِمُونَ قَوْمٌ هُمْ بَلِّ جَدَلًا إِلَّا لَكَ ضَرِيحَةٌ مَّا هُوَ أَمْ خَيْرٌ أَلْهَيْتَنَا وَقَالُوا

﴿٥٩﴾ إِنْ سَرَّكَ يَلِ لِبَنِي مَثَلًا وَجَعَلْنَاهُ عَلَيْهِ أَنْعَمًا عَبْدًا إِلَّا هُوَ إِنْ

﴿٦٠﴾ يَخْلِفُونَ الْأَرْضَ فِي مَلَائِكَةٍ مِنْكُمْ لَجَعَلْنَا نَشَاءَ وَلَوْ

﴿٦١﴾ شِئْتُمْ صِرَاطٌ هَذَا وَأَتَّبِعُونَ بِهَا تَمَتُّرَكَ فَلَا لِسَاعَةَ لِعِلْمٍ وَإِنَّهُ.

«Ибн Марям мисол келтирилган чоғда қавминг бирдан шодланиб, қичқирурлар. Ва «Бизнинг олиҳаларимиз яхшими ёки уми?» дедилар. Уни сенга фақат талашиб-тортишиш учунгина мисол келтирдилар. Зеро, улар хусуматчи қавмдирлар. У бир бандадир, холос. Унга неъмат бердик ва уни Бану Исроилга мисол қилдик. Агар хоҳласак, ўрнингизга ер юзида халифа бўладиган фаришталар қилиб қўяр эдик. Албатта, у (Ийсо) Соат илми(белгиси)дир. Бас, сиз у ҳақида ҳеч шубҳа қилманг ва менга эргашинг. Мана шу тўғри йўлдир» (58-61-оятлар).

Бу масалани теранроқ англашимиз учун ушбу ояти карималарнинг тафсирини ўрганиб чиқайлик.

«Ибн Марям мисол келтирилган чоғда қавминг бирдан шодланиб, қичқирурлар».

Бу оятни тўлиқ тушуниш учун муфассирларимиз ҳаётда бўлиб ўтган ҳодисани келтирадилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам мушрикларга Анбиё сурасидаги «Албатта, сизлар ва Аллоҳдан ўзга ибодат қилган нарсаларингиз жаҳаннам ўтин-тошидирсиз. Сизлар унга киргувчилардирсиз» оятини тиловат қилганларида, Абдуллоҳ ибн Забъарий Тамимий исмли мушрик: «Бу биз ва бизнинг олиҳаларимиз учунми ёки ҳамма умматлар учунми?» деб сўраган. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«У сиз учун, олиҳаларингиз учун ва ҳамма умматлар учун», деб жавоб берганлар.

«Ана энди сени енгдим, Каъбанинг Роббига қасам! Насоролар Масийҳга ибодат қилмайдиларми? Яҳудийлар Узайрга ибодат қилмайдиларми? Бану Фулон фаришталарга ибодат қилмайдиларми?! Агар ана ўшалар ҳам жаҳаннамга тушсалар, бизнинг ва олиҳаларимизнинг жаҳаннамда бўлишига розимиз», деди у.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ваҳий нозил бўлишини кутиб, бир оз жим қолдилар. Мушриклар эса Абдуллоҳ ибн аз-Забъарий ютиб чиқди, деб ўйлаб, шодланиб кулишди, бақир-чақир қилиб, шовқин кўтаришди.

Шунда Аллоҳ таоло: **«Албатта, Бизнинг тарафимиздан ўзлари учун яхшилик ўтганлар, ана ўшалар ундан узоқлаштирилгандирлар»** оятини нозил қилган эди (*Анбиё сураси, 101-оят*). Аллоҳ таоло Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга хитоб қилиб: «Ибн Марям мисол келтирилган чоғда қавминг бирдан шодланиб, қичқирурлар» ояти билан ўша ҳодисани ёдга солмоқда ва буни Ийсо алайҳиссалом ҳақларида баҳс юритиш учун муқаддима қилмоқда. Шунинг учун ҳам кейинги оятда мушрикларнинг Ийсо алайҳиссалом ҳақларида айтган гаплари келтирилади ва муноқаша қилинади:

«Ва «Бизнинг олиҳаларимиз яхшими ёки уми?» дедилар. Уни сенга фақат талашиб-тортишиш учунгина мисол келтирдилар. Зеро, улар хусуматчи қавмдирлар».

Мушриклар Ийсо алайҳиссаломни насоролар худо санаб ибодат этишларини мисол сифатида келтириб, ўзларининг Аллоҳдан бошқа илоҳларга ибодат қилишлари тўғри эканини исботламоқчи бўладилар.

«Бизнинг олиҳаларимиз яхшими ёки уми?» дедилар».

Яъни «Бизнинг худоларимиз яхшими ёки Ийсо яхшими?» дедилар. Уларнинг бу саволидан икки хил маъно чиқади. Биринчиси, Ийсодек зот жаҳаннамга кирадиган бўлса, бизнинг олиҳаларимиз ҳам тушса нима бўлибди?! Иккинчиси – насоролар Ийсога ибодат қилса, бизнинг баъзиларимиз фаришталарга сиғинамиз. Фаришталар яхшироқми, Ийсо яхшироқми, деган маъно чиқади.

Оятнинг давомида мушрикларнинг бу тасарруфларининг асл моҳияти фош этилади:

«Уни сенга фақат талашиб-тортишиш учунгина мисол келтирдилар».

Аслида эса «Албатта, сизлар ва Аллоҳдан ўзга ибодат қилган нарсаларингиз жаҳаннам ўтин-тошидирсиз» оятдан кўзланган мақсадни яхши билишади. Шунингдек, Ийсо алайҳиссалом ўзларини худо демаганларини ҳам аниқ билиб туришади. Лекин мушрикларнинг табиатлари бузуқлиги учун бўлар-бўлмас баҳоналар топиб хусумат кўзгайверадилар.

«Зеро, улар хусуматчи қавмдирлар».

Хусуматчилик жуда ёмон одат бўлгани учун ҳам, Ислолда ундан четлашиш ҳар бир мусулмонга қаттиқ тайинланади.

Ибн Жарир Тобарий Абу Усома розияллоху анҳудан қилган ривоятда қуйидагилар айтилади:

«Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам бир гуруҳ одамлар олдига чиққанларида, улар Қуръон ҳақида тортишиб ўтирган эдилар. Ул зот қаттиқ ғазабландилар. Худди юзларига сирка қуйиб юборилгандек бўлиб кетдилар. Сўнгра: «Аллоҳнинг китобининг бир жойини бошқа жойига урманглар! Талашиб-тортишишга мубтало бўлган қавмгина залолатга кетгандир», деб, **«Уни сенга фақат талашиб-тортишиш учунгина мисол келтирдилар»** оятини тиловат қилдилар».

Эндиги оятда Аллоҳ таоло Ийсо алайҳиссалом ҳақиқатларини баён қилади:

«У бир бандадир, холос».

Яъни Ийсо фақат бир банда, холос. Худо ҳам эмас. Худонинг ўғли ҳам эмас. Бошқа бандаларга ўхшаш Худонинг оддий бандаси, холос.

«Унга неъмат бердик...»

Фарқ шуки, биз унга пайғамбарликни неъмат қилиб бердик.

«...ва уни Бану Исроилга мисол қилдик».

Яъни ўрнак ва ибрат бўлиши учун Ийсони Бану Исроилга мисол қилиб қўйдик.

Эй мушриклар!

«Агар хоҳласак, ўрнингизга ер юзида халифа бўладиган фаришталар қилиб қўяр эдик».

Кўпгина тафсирчиларимиз ушбу оятдан қуйидагича маъно чиқарганлар. Яъни бу дунёю у дунёда яратиш иши ёлғиз Аллоҳ таолонинг ихтиёрида. У Зот нимани хоҳласа, шуни яратади. Бу ишга ҳеч ким аралаша олмайди. Шу жумладан, Аллоҳ Ўзи яратган фаришталар ҳам, мушриклар ҳам аралаша олмайди. Фаришталар ҳам Аллоҳ яратган махлуқлардир. Агар Аллоҳ таоло хоҳласа, ер юзида мушриклар ўрнига халифа қилиб фаришталарни ёки аксинча, одамлардан фаришталар яратиши ҳам мумкин.

Сўнгра Ийсо алайҳиссалом ҳақидаги ҳақиқий маълумотлар баёни давом этади:

«Албатта, у (Ийсо) Соат илми(белгиси)дир. Бас, сиз у ҳақида ҳеч шубҳа қилманг ва менга эргашинг. Мана шу тўғри йўлдир».

Ушбу ояти карима Ийсо алайҳиссаломнинг қиёмат куни яқинлашганда тушишларига далилдир.

«Албатта, у (Ийсо) Соат илми(белгиси)дир».

Яъни вақти келиб, Ийсо қиёмат кунининг белгиси бўлади. Унинг қайта тушишидан қиёмат жуда ҳам яқин қолгани билиб олинади. Бу ояти кариманинг маъносини Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан келган кўплаб ҳадиси шарифлар тасдиқлаган.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда эса Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қуйидагиларни айтадилар:

«Менинг умматимдан бир тоифа то қиёмат кунигача ҳақ учун устун бўлиб жанг қиладилар. Бас, Ийсо ибн Марям тушади. Уларнинг амири унга:

«Кел, бизга намозга ўт», дейди.

«Йўқ. Сизлар бир-бирингизга амирсиз. Бу Аллоҳнинг ушбу умматга кўрсатган ҳурматидир», дейди у».

Ийсо алайҳиссаломнинг қайтиб тушишлари ғайбий эътиқод масалалари доирасига киради. Бунга ушбу оятда ишора бор, шунингдек, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларида ҳам унинг баёни келган. Шу икки масдардан бошқа ҳужжатга эътиқод қилиб бўлмайди.

«Бас, сиз у ҳақида ҳеч шубҳа қилманг...»

Албатта, у бўлади.

«...ва менга эргашинг».

Бу гап Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг тилларидан айтилаётган гапдир.

«Мана шу тўғри йўлдир».

Яъни қиёмат куни ҳақида ҳеч шубҳаланмасдан Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга эргашиш энг тўғри йўлдир. Бундан бошқа тўғри йўл йўқ.

(Давоми бор)

«Сунний ақийдалар» китоби асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 22 июлдаги 03-07/5979-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.